

Forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn - hørings svar

Human-Etisk Forbund (HEF) er glad for at det omsider skjer en oppfølging av Stålsettutvalgets arbeid og Stortingets vedtak i sak [Dokument 8:25 S \(2015-2016\)](#). Vi mener imidlertid at det hadde vært mest formålstjenlig å ta debatten om prinsipper og mål for livssynspolitikken først og deretter utformet loven. Når nå allikevel rekkefølgen blir omvendt, er vi opptatt av å få på plass en bærekraftig modell for statens forhold til tros- og livssynssamfunn som står seg over tid.

Malen høringen er lagt opp etter, gir en svært bundet form og lite rom for en mer helhetlig og prinsipiell tilnærming. Vi tillater oss derfor å kommentere viktige elementer ved forslaget i en mer fri form. Som vedlegg har vi skrevet inn våre endringer i selve forslaget til lovtekst. (I tillegg har vi krysset av for de temaene vi finner formålstjenlige å bruke malen til.)

Innledende kommentarer om utfordringer ved forslaget

Vi har merket oss hva Nasjonal Institusjon for Menneskerettigheter (NIM) i sin årsmelding 2016 anser som hovedutfordringen når det nå skal utvikles nye ordninger på livssynsfeltet:

«Utfordring: Den nye organiseringen av Den norske kirke vil etter forholdene kunne føre til problemstillinger knyttet til religionsfriheten og diskrimineringsvernet, både av hensyn til andre tros- og livssynssamfunn og av hensyn til Den norske kirke selv.»

FNs tidligere spesialrapportør for religions- og livssynsfrihet, Heiner Bielefeldt (2012), peker på de spesielle utfordringene med å holde seg med en særstilling for ett trossamfunn:

«When offering a privileged legal status for certain religious or belief communities or other groups, such a specific status should be accorded in strict conformity with the principle of non-discrimination and should fully respect the right to freedom of religion or belief of all human beings» (pkt 73i)

Det viktigste for oss er at modellen for framtidig finansiering sikrer at staten ikke diskriminerer, og at alle borgere sikres likeverdige muligheter til å utøve sitt livssyn. Det er dette Grunnlovens § 16 forplikter staten til å ivareta. Utforming av ny lov blir i så måte en prøvestein i forhold til NIMs og Bielefeldts bekymring.

Vår største innvending mot forslaget som foreligger, er at vi kan ikke se at det er mulig å oppnå ambisjonen om likebehandling dersom resultatet blir to helt ulike

formål for og to ulike regimer for finansiering av Den norske kirke og øvrige tros- og livssynssamfunn. Det vil være oppsiktsvekkende i vår tid å lovfeste Den norske kirke som «en demokratisk og landsdekkende evangelisk-luthersk folkekirke» samtidig som kirken faktisk er blitt et selvstendig rettssubjekt, skilt fra staten. Forslaget legger i stor grad opp til å ivareta Den norske kirkes særlige interesser gjennom særbehandling. Dette vil samtidig innebære et brudd med en langvarig tradisjon der økonomisk likebehandling har vært et mål, om enn aldri fullt ut realisert. Men derfra til å avskaffe intensjonen om reell likebehandling og ikke-diskriminering, når grunnlovshjemlingen nettopp har styrket dette, er skritt i feil retning. Vi godtar simpelthen ikke premisset om at det er objektive og rimelige grunner til å innføre denne form for særbehandling av Dnk på dette stadiet av skille mellom stat og kirke.

Et kjerneelement i departementets utlegning av Grunnlovens § 16, er det mangetydige og høyst uklare begrepet «folkekirke». Professor Eivind Smith konkluderer sin gjennomgang «... forblir Norges folkekirke» i boka «Folkekirke nå», med at selv om man kan trekke ut noen elementer i en slags forståelse av begrepet folkekirke, er realiteten at «(Men) de mulige begreper som dermed trer frem, har ofte så uklare konturer og rommer så mange indre spenninger at deres anvendbarhet som juridisk begrep er derfor nokså tvilsom». Og videre om begrepet: «Ordvalget i Grunnlovens § 16 springer ut av et bredt politisk kompromiss. Er det da rimelig å vente at ordets intensjonsdybde skal være svimlende? Passusen vil ganske sikkert bli påberopt i debatter både innenfor og om kirken. Men strengt juridisk betyr den antagelig lite eller ingen ting.»

Desto mindre grunnlag er det for å bygge en helhetlig begrunnelse for forskjellsbehandling på et slikt begrep, særlig fordi en avveining i forhold til kravet om likebehandling ikke er foretatt.

Videre konkluderer Smith når det gjelder siste ledd i § 16:

«Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje med kirken: Poenget er altså at «de andre» ikke skal komme dårligere ut enn Den norske kirke. Men Grunnlovens krav om likhet må i siste instans antas å gå begge veier: Grunnloven gir ikke kirken krav på et høyere støttenivå enn andre. Dersom støttenivået for kirken blir redusert, må de andre finnes seg i det samme.»

Dette må åpenbart være den riktige forståelsen av paragrafen, mens departementets forslag peker i stikk motsatt retning.

Samtidig som man drøfter nye finansieringsformer, er HEF opptatt av at man sikrer trosfriheten, fortsetter prosessen med å skille stat og kirke også på den måten at allmenne sivile oppgaver, som ekteskapsinngåelse og gravplassforvaltning, legges til det offentlige, og ikke til Den norske kirke (Dnk) samtidig som den offentlige oppfølgingen av tros- og livssynssamfunnene effektiviseres og forenkles.

Statliggjøring

Human-Etisk Forbund ønsker statliggjøring av all økonomisk støtte, og mener departementet argumenterer godt for dette. Men en helt avgjørende forutsetning for statliggjøring, må være at dette også gjelder Den norske kirke. I så måte var det

oppløftende at Dnks interne utredning, Bakkevigutvalget, gikk inn for statliggjøring. Senere har vi imidlertid registrert at Kirkemøtet (2015) har sagt nei til dette, men det bør ikke være grunn nok til at ikke staten og Stortinget velger den beste og mest rasjonelle løsningen for alle parter. Det verst tenkelige vil være å innføre to ulike regimer for finansiering. Derfor mener Human-Etisk Forbund at dersom det ikke er politisk mulig å innføre full statliggjøring nå, må nåværende finansieringsordning videreføres inntil det er mulig å få gjennomslag for statliggjøring av tilskudd til alle tros- og livssynssamfunn. Gjeldende ordning må i så fall forbedres, med sikte på at alt stat og kommune gir Dnk av støtte, også investeringskostnader og skjulte subsidier, konsekvent tas inn i støttegrunnlaget. (Se for eksempel utredning fra Buskerud Human-Etisk Forbund i tillegg til Stålsettutvalgets utredning.)

Departementet legger opp til at reguleringen av tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenfor Dnk skal baseres på utviklingen i statstilskudd til Dnk. Ikke minst hvis vi ikke får gjennomslag for vårt standpunkt om at alle skal få tilskudd basert på medlemstall, er det viktig at all finansiering av Dnk statliggjøres for å sikre en rettferdig utvikling i støtten etter år 0.

Det nytter ikke å snakke om et skille mellom stat og kirke, hvis kommunene fortsatt skal ha en lovpålagt oppgave i forhold til å finansiere deler av kirkens virksomhet. Da sitter vi igjen med en kommunekirke og knapt en halvveis gjennomført skilsmisse. Tilsvarende vil ikke Den norske kirke kunne oppnå full selvstendighet hvis ikke kirken selv får råderett over sine samlede ressurser, men fortsatt må forholde seg til både staten og et antall ulike kommuner i en todelt finansieringsordning der stillinger finansieres av staten, og bygninger av kommunene.

Den forenklingen departementet argumenterer for, vil også bare bli delvis oppnådd hvis kommunene fortsatt skal måtte delfinansiere Dnk. Vel er det arbeidsbesparende for kommunene å slippe 23.000 enkeltvedtak om støtte til tros- og livssynssamfunn, men likevel må hver enkelt kommune fortsatt ha et byråkrati som behandler kirkesaker og budsjett, så innsparingen blir marginal. Det vil også vanskeliggjøre likebehandling og en konsistent religions- og livssynspolitikkk lokalt. Det vil være en stor skjevhet i ulike tros- og livssynssamfunns tilgang til både sentrale og lokale politikere og administrasjon: Hvis en frikirke eller lokale tros- og livssynssamfunn trenger lokaler eller støtte til sin aktivitet, kan kommunen bare henvise til at det er staten som har ansvaret for dem, mens Dnk vil ha en direkte kontakt gjennom ansvaret kommunen har for finansiering av kirkebygg. I tillegg vil Dnk ha en jevnlig kontakt, med mulighet for påvirkning av budsjettarbeidet i departement, Stortinget og relevante komiteer.

Medlemstall må telle også for Den norske kirke

Det ligger innebygd en mulighet for at staten vil diskriminere dersom medlemstall og utvikling i medlemstall ikke skal telle for Den norske kirke, men bare for oss andre. Det vil simpelthen ikke være mulig å etterprøve at understøttelsen skjer på lik linje dersom modellen for finansiering ikke gjør det enkelt å sammenligne støtte pr medlem.

For bare å ta et eksempel på direkte diskriminering i den modellen som foreslås: Ved dobbeltmedlemskap mellom Dnk og for eksempel HEF, vil HEF miste tilskuddet for vedkommende, mens det ikke får noen konsekvenser for Dnk. Det er vanskelig å hevde at dette er likebehandling i tråd med Grunnlovens § 16. Denne uretten kan imidlertid rettes opp ved at medlemstall også teller for Dnk, og ved å innføre en regel om at den siste registrerte innmelding er den som utløser tilskuddet for vedkommende.

Forståelse av Grunnloven § 16

«Alle innbyggere har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om kirkens ordning fastsettes ved lov. Alle tros- og livssynssamfunn understøttes på lik linje.»

Departementet gir sin egen tolkning av paragrafen, støttet av Lovavdelingen. Vi har vist til Eivind Smiths vurdering av de enkelte elementer i paragrafen i innledende kommentarer.

Det er selvfølgelig riktig at det i grunnlovfesting av en rettighet ikke ligger noen garanti om et gitt nivå på støtten, eller for hvilken modell man bruker for beregning. Men at man etter mange år med sammenheng i støtte til Dnk og de øvrige, nå foreslår å demontere dette og innføre en todelt ordning som vanskeliggjør innsikt og sammenligning, gjør det vanskelig å se at man kan ivareta det skjerpede kravet om understøttelse på lik linje.

Vi finner det også påfallende at man stikk i strid med forslagene i Stålsettutvalgets utredning snarere enn å rette opp skjevheter i Dnks favør, nå legger opp til automatisk å videreføre en årlig overføring til Dnk på 5,5 milliarder helt uavhengig av utvikling i kirkens medlemstall, mens man ved å heve antallskravet for støtte, legger opp til å «spare» nærmere 100 millioner i tilskudd av de årlige overføringene på 600 millioner til øvrige tros- og livssynssamfunn. Det legges riktignok inn mekanismer for å ivareta noen av de mindre samfunnene av historiske og andre grunner, men likevel synes vi dette er et merkelig uttrykk for likebehandling. Vi synes at departementet går vel langt i å gi paragrafens midtledd forrang framfor første og siste ledd:

«Likhet i finansieringsordninger for Dnk og andre tros- og livssynssamfunn er imidlertid ikke bygget inn i forslagene om endrede finansieringsordninger.»

«Selv om departementet mener det ved dette ikke er tatt fullgodt hensyn til Dnks særstilling som folkekirke og den ulikheten som er mellom Dnk og andre tros- og livssynssamfunn, er departementet likevel kommet til at dagens bestemmelser om hvordan tilskuddsgrunnlaget til andre tros- og livssynssamfunn skal fastsettes, bør føres videre uten vesentlige materielle endringer.»

Det er vanskelig å se at departementet her har tatt inn over seg forpliktelsen i at alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje. Vi vil hevde at det pekes på ulikhet feil vei, og foreslår at man tar for seg Stålsett-utvalgets gjennomgang av urimelig forskjellsbehandling i Dnks favør en gang til. Stålsettutvalget foreslo blant annet å plusse på 1,5 % ekstra i beregningsgrunnlaget for å dekke opp for noe av

skjevheten i skjult offentlig subsidiering av Dnk og for at det var budsjettall og ikke regnskapstall som ble lagt til grunn. Dessuten legges det rent faktisk opp til materielle endringer ved at elementer som har vært inntatt i beregningsgrunnlaget, som støtte til kirkelige valg, nå foreslås tatt ut. (Den ene gangen i lovforslaget det henvises til Ståsettutvalgets gjennomgang, pkt 14.4, er framstillingen basert på feil fakta pr dato: Dnks pensjonsforpliktelse er i eget lovvedtak tatt ut av beregningsgrunnlaget. Merkelig nok, i og med at også vi andre har pensjonsforpliktelser for våre ansatte, og dette dermed ikke er noe særlig pålegg for Dnk.)

At en moderne stat skal ha en så klart uttalt preferanse for Dnk som det legges opp til i lovforslaget og finansieringsmodell, er problematisk, både i norsk kontekst og som signal utad. Igjen vil vi vise til at Eivind Smith mener midtleddet vanskelig kan forstås annet enn symbolsk, mens det her brukes realpolitisk. Departementet tolker Grunnloven som at «(den) forplikter staten til en særlig, aktivt, støttende politikk overfor Dnk, slik at Dnk «forblir Norges folkekirke». I og med at folkekirke blant annet innebærer å ha stor oppslutning blant innbyggerne på den ene siden, og et bestemt kirkepolitisk program på den andre siden, er dette svært problematisk. Det ville innebære at staten har et ønske om å legge til rette for et høyest mulig medlemstall i Dnk, på bekostning av andre tros- og livssynssamfunn og også at det vil være umulig for Dnk på noe tidspunkt å bevege seg i en annen retning enn det til enhver tid politiske flertalls oppfatning av hva en folkekirke er. Det er vanskelig å se for seg at man i en konstitusjon og annet lovverk skulle ha lagt inn en tilsvarende preferanse for et politisk parti, eller at man ville synes dette ville være en god ting i andre stater. Vi kan heller ikke se hvordan en slik særbehandling kan bidra til en selvstendigjøring av Dnk.

I den engelske oversettelsen av § 16, kalles konstruksjonen «established church». Denne særstillingen ble altså innført i 2012, i en tid da de fleste moderne stater har kvittet seg med bindinger mellom stat og kirke. Desto viktigere blir det at den praktiske utmyntingen av politikk sikrer reell likebehandling og ikke diskriminerer – jmf NIM, Bielefeldt og Smith. Hvis ikke må vi regne med økt oppmerksomhet fra menneskerettighetsovervåkinsorganene. Her gjør man det stikk motsatte: Framfor å gi likebehandling forrang, tar man i realiteten ett skritt tilbake og endrer Dnks status fra statskirke under avvikling til en særlovskirke.

Som kjent vil man være særlig på vakt overfor stater med statskirke eller statskirkeligjennende ordninger, fordi en slik konstitusjonell forskjellsbehandling antas å «be more likely to discriminate». En ting er å videreføre en gammel statskirkeordning – noe helt annet er å innføre en privilegert særstilling for ett bestemt tros-samfunn gjennom ny lovgivning.

Vi mener begreper som «kirkens særlige stilling» er lite egnet i en lovtekst. I tillegg er slike blankofullmakter nettopp egnet til å diskriminere. At Dnk historisk har hatt en særlig privilegert stilling bør snarere kompenseres overfor andre enn å åpne for lovfesting av en fornyet forskjellsbehandling med fare for å diskriminere.

Tilsvarende bør «oppgaver Dnk utfører på vegne av det offentlige» (for alle innbyggere), overføres til det offentlige, snarere enn å opprettholde en bestemt religiøs ramme rundt allmenne oppgaver og tjenester. Særlig er vi overrasket over at gravplassforvaltningen ikke foreslås overført kommunene, etter at samtlige utredninger på feltet har anbefalt dette gjennom en årrekke.

Hva er saklig forskjellsbehandling?

Vi merker oss med undring at departementet i liten grad vurderer de to leddene i paragraf 16 opp mot hverandre og ikke problematiserer den motstriden som ligger der, men simpelthen forutsetter at den gamle «om lag»-tilnærmingen knyttet til lov om trdomssamfunn og ymist anna fra 1969 fortsatt ligger til grunn. Det bør være innlysende at når likebehandling aktivt tas inn i Grunnloven, så står prinsippet sterkere enn i en eldre lov av lavere rang. Dette reflekteres i liten grad i departementets argumentasjon. Her gis snarere kirkens særstilling og særinteresser en konsekvent gjennomgående forrang. Ståsettutvalget gir en god anvisning på hva som kan anses som saklig forskjellsbehandling, og hvordan likebehandling og saklig begrunnet forskjellsbehandling bør vektas:

«Ved en aktivt støttende stat stilles det større krav til gjennomføringen av likebehandlingsprinsippet enn ved en mer passiv tilnærming fra statens side.»

«Utvalget argumenterer i kapittel 9 for at historiske faktorer og antall kan være saklige grunner til ikke å likebehandle i visse tilfeller. Det betyr at likeverdighet ikke alltid vil bety lik behandling. Det er viktig å føre en politikk som både tilgodeser majoritet og minoriteter gjennom en tilrettelegging som svarer på innbyggernes ulike livssynsmessige behov.

Utvalget vil imidlertid her presisere at ved konflikt mellom likebehandlingsprinsippet og argumenter basert på historiske forhold, bør det for en fremtidig politikk og for fremtidige ordninger være slik at likebehandlingsprinsippet prinsipielt er overordnet argumenter basert på historiske forhold.» (s 114, h spalte)

Saklig forskjellsbehandling må gå begge veier og nettopp ivareta de særegne behovene og utfordringene. På livssynsområdet vil saklig forskjellsbehandling snarere være å bidra til å løfte de som historisk har kommet dårligst ut, framfor å sikre en majoritets fortsatte hegemoni og privilegier.

Ståsettutvalget landet på å anbefale en opprydding og plusse på beregningsgrunnlaget til de øvrige for å ivareta likebehandlingsprinsippet på en bedre måte.

Vi oppfatter at det departementet gjør i lovforslaget og begrunnelsene ganske gjennomgående er det stikk motsatte ved systematisk å framheve Dnks særskilte stilling og særskilte oppgaver for å begrunne forskjeller i krav og finansieringsopplegg. Når denne forrangen i tillegg entydig fører til innsparinger utelukkende i støtten til oss andre, og ikke Dnk, er det grunn til bekymring. «*Forskjellsbehandling som forfølger saklige formål og som har en objektiv og rimelig begrunnelse, normalt vil være forenlig med grunnlovsbestemmelsen*», er departementets kjerneargument.

Men vi mener departementet går altfor langt når de hevder at man ut fra dette kan legge opp til to helt ulike regimer for finansiering. Det vil vanskeliggjøre transparens og mulighet til å vurdere om staten faktisk oppfyller sitt ansvar for ikke å diskriminere. Vi kan heller ikke se hvilket saklig formål denne ulikheten skal ivareta, og hva som er den objektive og rimelige begrunnelsen. Det blir snarere som om man hadde sikret kvotering av det allerede dominerende kjønn i bedriftsstyrer, framfor å kvotere inn det underrepresenterte. Det hadde vært oppsiktsvekkende og like lite saklig og rimelig som det departementet hevder positiv særbehandling av Den norske kirke er.

Når argumentet for forskjellsbehandling er at Dnk er pålagt bindinger og utgifter de øvrige ikke har, så er det dels noe som er villet av kirken selv, dels noe som slett ikke er nødvendig – og dels er det tilsvarende tilfellet for de øvrige tros- og livssynssamfunnene. I tillegg til de ulikhetene i støtte Stålsettutvalget gjør rede for, må vi andre kreve inn og avlevere personnummer for alle våre medlemmer for å få støtte, mens Dnk ikke har dette kravet. Videre har vi et merarbeid med dobbeltregistreringer og direkte økonomiske konsekvenser av dette. Jevnt over må vi betale markedspris for lokaler til all vår virksomhet og gjennomføring av seremonier for våre medlemmer. I praksis fungerer også HEF landsdekkende, men er avhengige av å benytte frivillige som vi selv bekoster skoleringen av der Dnk har offentlig dekket betjening i ulike institusjoner og lokalsamfunn. (Først i 2016 fikk vi for eksempel vår første felthumanist ansatt av Forsvaret.) For øvrig er ulike institusjoners prestetjeneste i ulik grad tatt med i beregningsgrunnlaget. Enten bør alt tas inn, eller så må institusjonene forpliktes til å sørge for betjening også av andre enn kirkens medlemmer.

Alternativt kan man oppheve de særlige bindingene for Dnk, og overlate til kirken selv hvilken ordning og organisasjon de ønsker. Videre kan og bør man, som vi har påpekt flere ganger: overføre allmenne oppgaver til det offentlige for å bedre sette Dnk i stand til å ivareta egne medlemmer. I tillegg må det være opp til Dnk selv å vurdere om de for eksempel vil kreve brukerbetaling av ikke-medlemmer som ønsker kirkens tjenester.

Hittil har utregningen av tilskudd synliggjort hva stat og kommune bevilger til kirkelige formål. Populært sagt har forståelsen vært at når Dnk mister medlemmer, får vi andre mer pr medlem, og at dette skulle være helt urimelig. Realiteten er jo at dette speiler at det er Dnk som får mer pr medlem. Dersom stat/kommune fortsetter å finansiere Dnk uaktet utvikling i kirkens medlemstall, vil støtten stadig bli høyere pr kirkemedlem. Dette faktum burde interessere de politiske partiene og Finansdepartementet som element i budsjettbehandling. Dette vil bli mindre synlig gjennom en statliggjøring, fordi kommunene slipper uforutsette økte utgifter til «de andre». Hvis man i tillegg fjerner antallet kirkemedlemmer som kriterium for utregning eller som forutsetning for tilskudd, hindrer man i realiteten innsyn i hva Dnk koster pr medlem, mens dette er høyst synlig for andre tros- og livssynssamfunn.

Det virker urimelig at akkurat finansiering av Den norske kirke skal være unntatt diskusjon om politiske prioriteringer i forhold til alle andre områder. Dette er noe av det vi mener gjør den foreslåtte modellen med delt finansiering for Dnk uten at medlemstall teller, lite bærekraftig. Det enkleste å håndtere for å sikre rettferdig likebehandling, vil være et likt tilskudd pr hode, i en eller annen form.

Om kirkebygg og seremonilokaler

Samtidig ser vi at det er utfordringer knyttet til ulikheten i ansvar for bygninger, både i eksisterende kirkebygg i soknenes eie og for vår del, og mangel på verdige seremonilokaler for alle som ønsker det, ikke minst den økende andelen av befolkningen som ikke er medlem av noe tros- eller livssynssamfunn.

Vi mener at man ved å gjøre deler av OVF om til grunnkapital i et fond både Dnk, andre trossamfunn og kommuner kan søke midler fra til bygg til religiøse og livssynsmessige formål, vedlikehold og nyetableringer, kan ivareta dette på en bedre måte. Vi registrerer at departementet vil komme tilbake med en egen stortingsmelding om OVF, og ber om at vårt forslag tas med i vurderingen av hvordan fondet best kan ivareta formål på livssynsfeltet på en rettferdig måte. Human-Etisk Forbund er enig i at staten er eier av fondet. Vi er samtidig helt uenig i at det kan overdras Dnk uten kompensasjon. De opprinnelige verdiene i fondet er mer enn rimelig kompensert gjennom en lang rekke år med offentlig finansiering av Dnk, også lenge før vi andre fikk økonomisk støtte. Det vil være langt mer formålstjenlig å gjøre deler av formuen om til noe alle kan ha glede og nytte av. (Se for øvrig særmerknad fra Gjønnesutvalget om bodeling.)

Forslaget om å inkludere flere kirkebygg ved å utvide grensen for kulturhistoriske kirkebygg fra 1850 til 1900, er vi mot. Vi forutsetter at en framtidig ordning uansett gjøres nøytral i forhold til hvem som eier byggene. Det vil si at også noen frikirkebygg vil komme inn under en ny ordning. I tillegg må ansvar for seremonilokaler hjemles i lov.

Det må være Dnk selv som tar diskusjonen om nedleggelse eller nybygging av kirker – og mengde kirkebygg i forhold til aktivitet, ikke en masse ulike kommuner. Uansett finansieringsmodell må Dnk, på lik linje med andre tros- og livssynssamfunn, selv få ansvaret for å husholdere med egne ressurser. Hvis ikke risikerer Dnk til syvende og sist å bli sittende med eieransvaret for mange kirkebygg uten å ha råd til aktivitet. En binding til kommunene vil ikke gi nødvendige insitamenter til å tilpasse aktivitet og lokaler etter reell etterspørsel og bruk.

Én lov

Human-Etisk Forbund støtter forslaget om en felles lov, men ser at departementets forslag må videreutvikles for å bli konsistent og stå seg over tid.

Ved å legge opp til ulike formål og detaljeringsnivå for støtten til Dnk og de øvrige tros- og livssynssamfunnene, åpner man på den ene side for forskjellsbehandling og på den annen side for en urimelig innblanding i indre kirkelige forhold også etter

at Dnk har fått status som selvstendig rettssubjekt med de rettigheter og det ansvar dette innebærer. Sammenligner man forslaget til kapittel 2 og kapittel 3 blir dette påtakelig. Dette kan avhjelpest ved at alt som har med formål og finansiering å gjøre, for Dnk og for de øvrige, skrives sammen.

Videre mener vi det egne kapittelet som omhandler Dnk kan kortes ned betraktelig. Mye av det som står der er unødvendig detaljert og trenger ikke lovfestes fordi det allerede ligger til Dnk selv å fastsette disse tingene. Dermed vil man også komme nærmere målet om forenkling og mindre detaljstyring, som departementet ønsker. Kapittelet bør gis form av en overgangslov og oppheves etter maksimum 5 år. Det vil gi både staten og Dnk tid til å foreta de nødvendige endringer som sikrer at kirken fullt ut har selvbestemmelse over sin egen ordning og organisering.

*Jmf departementets anvisning for fastsettelse av støtte pr medlem år 0, med de endringer som følger av ovenstående forslag. I tillegg må alle bidrag stat og kommune yter Dnk kartlegges og tas inn i beregningen. Ut fra dette kan man vurdere hva som er et rimelig og realistisk nivå på støtte pr medlem. (Utenlandsboende medlemmer av Dnk må tas ut ved beregningen i år 0. Bosatt vil i realiteten si folkeregisterført, og ikke fange opp alle midlertidige utenlandsopphold som studenter etc.).

**Hvis det utvikles en særlig ordning for støtte til antikvariske bygg etc, må den gjøres nøytral i forhold til hvem som eier bygget for ikke å diskriminere. Human-Etisk Forbund viser til forslaget om å bygge ut deler av OVF's formuesbeholdning til et fond med dette formål.

Kommentarer til lovteksten:

Formålet med loven må være å understøtte tros- og livssynssamfunn på lik linje, slik Grunnloven forutsetter.

For å realisere det, må teksten for Den norske kirke og øvrige tros- og livssynssamfunn skrives sammen og bygge på samme finansieringsform. Vårt reviderte forslag bygger på statliggjøring av tilskudd til alle – inklusive Den norske kirke. Tilskuddet beregnes etter tros- eller livssynssamfunnets medlemstall – gjøres også gjeldende for Dnk.

Kapittel 3 får dermed form av en kortfattet overgangslov for Den norske kirke, mens de øvrige kapitlene gjelder for alle. Vi mener formuleringer som «kirkens særskilte stilling» ikke har presisjonsnivået til å inngå som lovtekst. Allmenne oppgaver Dnk ivaretar på vegne av det offentlige, overføres til det offentlige. For å tydeliggjøre at det er forskjell på allmenne politiske valg, og interne valg i trossamfunnet Dnk, strykes formuleringen om at kirkelige valg holdes sammen med, og i lokaler i umiddelbar nærhet av, offentlige valg.

Utkast til lov om tros- og livssynssamfunn med Human-Etisk Forbunds endringer

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde. Medlemskap i tros- og livssynssamfunn

§ 1. Formål og virkeområde

Formålet med loven er å understøtte tros- og livssynssamfunn *på lik linje*.

Med tros- og livssynssamfunn menes i denne loven sammenslutninger for felles utøvelse av en religiøs tro eller et sekulært livssyn.

Som tros- eller livssynssamfunn regnes ikke sammenslutninger som

- a. primært framstår som virtuelle fellesskap,
- b. har politisk, humanitær, kulturell eller forretningsmessig virksomhet som hovedformål,
- c. har helse eller selvutvikling som hovedformål,
- d. har bekjempelse av religion eller livssyn som hovedformål,
- e. har et rent filosofisk formål.

Loven gjelder for alle tros- og livssynssamfunn. Kapittel 3 gjelder som overgangslov for Den norske kirke i inntil 5 år.

Staten gir samlet tilskudd til tros- og livssynssamfunnenes virksomhet nasjonalt og lokalt. Tilskuddets størrelse fastsettes årlig av Stortinget og skal sikre en grunnfinansiering av virksomheten.*

I tillegg til at staten gir tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg og andre bygg til religiøse formål, gir staten tilskudd slik at kommunene kan ivareta sitt ansvar for å etablere og drifte livssynsåpne seremonilokaler for ulike tros- og livssynssamfunn og innbyggere som ikke er organisert livssynsmessig.**

Loven gjelder ikke for Svalbard.

§ 2. Inn- og utmelding

Den som er over 15 år, kan melde seg inn i eller ut av tros- eller livssynssamfunn. Foreldre med foreldreansvar kan melde barn under 15 år inn i eller ut av tros- eller livssynssamfunn. Barn som har fylt 12 år, må gi skriftlig samtykke til inn- og utmelding.

Barn har rett til å bli hørt i tråd med barnelovens alminnelige bestemmelser i alle saker som gjelder deres utøvelse av tro eller livssyn.

Det året et barn fyller 15 år, plikter tros- eller livssynssamfunnet å gjøre vedkommende skriftlig oppmerksom på at hun/han står oppført som medlem for at vedkommende skal kunne utløse offentlig støtte.

Tros- og livssynssamfunnene fastsetter selv for øvrig vilkår for medlemskap og framgangsmåte for innmelding i samfunnet. *Alle tros- og livssynssamfunn er pliktige til å registrere sine støtteberettigede medlemmer i et eget/sentralt register.*

Innmelding kan bare skje aktivt. Utmelding skal alltid skje skriftlig slik at utmeldingen kan dokumenteres.

Dobbeltmedlemskap avgjøres ved at dokumentasjon på innmelding må legges fram av de tros- eller livssynssamfunn som gjør krav på medlemmet. Siste registrerte innmelding er avgjørende for vedkommendes medlemskap.

Kapittel 2. Registrering av tros- og livssynssamfunn. Tilskudd til tros- og livssynssamfunn

§ 3. Registrering av tros- og livssynssamfunn

Et tros- eller livssynssamfunn kan bli registrert når det er fast organisert, og har minst 500 medlemmer som

- a) har fylt 15 år,...
- b) selv har meldt seg inn, eller som har blitt innmeldt av foreldre eller verge,
- c) er bosatt i riket, og som
- d) ikke er medlem i et annet registrert tros- eller livssynssamfunn.

Antallskravet kan oppfylles ved at likeartede samfunn søker om å bli registrert i fellesskap.

Dersom muligheten etter annet ledd er uttømt, kan kravet om mer enn 500 medlemmer etter første ledd fravikes når helt særlige forhold tilsier at det bør gis tilskudd til et trossamfunn som tilhører en veletablert religion eller trosretning internasjonalt, og som har vært virksom i Norge i mange år.

Samfunnet skal uten opphold gi melding om endringer i opplysningene som lå til grunn for registreringen.

Når registreringsvilkårene ikke er oppfylt, eller ved brudd på andre krav gitt i eller i medhold av denne loven, kan tros- eller livssynssamfunnet nektes eller fratras registrering.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om krav til søknad om registrering, plikten til å opplyse om endringer og om tap av registrering.

§ 4. Krav om og tildeling av statstilskudd

Registrert tros- eller livssynssamfunn kan kreve tilskudd fra staten.

Tros- eller livssynssamfunnet skal benytte statstilskuddet til tros- eller livssynsformål.

Tilskuddet beregnes etter tros- eller livssynssamfunnets medlemstall. Som tilskuddstellende medlem regnes bare person som fyller vilkårene i § 3 første ledd bokstav a–

Subsidiært: Satsen for tilskudd per medlem fastsettes årlig og reguleres i samsvar med endringene i statens tilskudd til Den norske kirke. HVIS FORTSATT KOMMUNAL FINANSIERING AV DNK: Hvert 5. år beregnes utviklingen i

kommunale tilskudd til Den norske kirke, basert på KOSTRA tall, og tilskudd til de øvrige korrigeres i hht utviklingen i statlige og kommunale tilskudd til Den norske kirke.

Følgende tilskudd til Den norske kirke skal ikke inngå i reguleringsgrunnlaget for tilskuddssatsen:

Subsidiært: tilskudd til følgende oppgaver:.....,..... Den norske kirke utfører på vegne av det offentlige

- a) investeringstilskudd til kirkebygg fra før 1850,
- b) .

Subsidiært: tilskudd til følgende spesielle oppgaver:

Samfunnet skal når det fremmer krav om tilskudd, skriftlig bekrefte at det er kjent med og vil overholde vilkårene for tilskudd i § 6.

Kongen kan gi forskrift om plikt til å opplyse om fødselsnummer for hvert enkelt medlem i tros- og livssynssamfunn til bruk i saker om registrering etter § 3 og i saker om tilskudd etter § 4. Opplysningene kan jevnføres med opplysninger fra Det sentrale folkeregister og tros- og livssynssamfunn for å kontrollere at vilkårene for registrering og tilskudd er oppfylt.

Reglene i statistikkloven om plikt til å gi opplysninger til utarbeidelse av offisiell statistikk gjelder ikke for opplysninger som er gitt etter regler med hjemmel i sjette ledd.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsetting av tilskudd og om framsetting av kravet om tilskudd.

§ 5. Regnskap og rapport

Alle registrerte tros- og livssynssamfunn skal hvert år sende inn rapport om virksomheten. Tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd, skal dessuten hvert år sende inn regnskap. Regnskapet skal være revidert av statsautorisert eller registrert revisor. Revisor skal opplyse særlig om eventuelle bidrag til virksomheten fra utlandet.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om regnskap og rapport og om krav om tilbakebetaling.

§ 6. Vilkår for statstilskudd

Tros- eller livssynssamfunn som begår alvorlige lovbrudd, kan nektes tilskudd etter § 4. I vurderingen skal det legges særlig vekt på brudd på lovbestemmelser som skal beskytte barns interesser, brudd på diskrimineringslovgivning og brudd på lovbestemmelser som skal hindre oppfordring til hat eller vold.

Tros- eller livssynssamfunn som utfører, oppfordrer til eller uttrykker støtte til handlinger som utgjør en alvorlig krenkelse av andres rettigheter og friheter, kan nektes tilskudd etter § 4. Samfunn som organiserer eller oppmuntrer til oppvekstvilkår for barn som er klart skadelige, skal nektes tilskudd.

Tros- eller livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater *Norge ikke samhandler med/ikke har diplomatiske forbindelser med* og som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet, kan nektes tilskudd etter § 4.

Tilskudd kan kreves tilbakebetalt dersom et samfunn bryter kravene gitt i eller i medhold av loven her.

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 7. Forvaltning og tilsynsmyndighet

Departementet fatter vedtak i alle saker etter dette kapitlet.

Departementet fører kontroll med at tros- og livssynssamfunn oppfyller sine plikter etter denne loven og at krav og vilkår for registrering og tilskudd er oppfylt.

Kongen kan gi forskrift om at oppgavene etter denne paragraf kan overføres til fylkesmannen og kan også bestemme at de kan samles ved ett fylkesmannsembete.

Kapittel 3. Om Den norske kirke *gis inntil 5 års virketid fra ikrafttredelse*

§ 8. Kapitlets formål

Formålet med bestemmelsene i dette kapitlet er å regulere de spesielle forhold som gjelder for Den norske kirke i en overgangsperiode fram til Den norske kirke selv har fått fattet nødvendige vedtak om ordning og organisering.

§ 9. Soknet og Den norske kirke

Soknet er den grunnleggende enheten i Den norske kirke. Både det enkelte sogn, og Den norske kirke er egne rettssubjekter med de plikter og det ansvar som følger av dette.

§ 10. Kirkemøtet

Kirkemøtet ivaretar Den norske kirkes oppgaver som rettssubjekt utad, og fastsetter bestemmelser om kirkens ordning og organisering.

§ 11. Kirkelig stemmerett

Kirkelig stemmerett har medlem over 15 år som er bosatt i soknet.

(§16 er skrevet sammen m øvrige i kap 1 og 2)

§ 13. Kirker

Kirkene er soknets eiendom med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag.

§ 14. Særlig om pensjon for kirkelig ansatte fram til 2021

Kirkelig tilsatte som er overført fra staten til Den norske kirke, har rett til uttak av avtalefestet pensjon tilsvarende ordningen i Hovedtariffavtalen i staten, i samsvar med det som er fastsatt i lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse. Retten til uttak forutsetter medlemskap i Statens pensjonskasse og gjelder fram til 1. januar 2021.)

Kapittel 4. Forskjellige bestemmelser

§ 17. Rett til permisjon fra arbeid mv.

Den som har andre religiøse høytidsdager enn de offentlige helligdagene, har rett til fri fra arbeid, skolegang, obligatorisk undervisning ved universitet og høyskole, tjenesteplikt og lignende i opptil to selvvalgte dager hvert år i forbindelse med høytider etter vedkommendes religion.

Arbeidstaker som ønsker å benytte retten til fri, skal varsle arbeidsgiver senest 14 dager på forhånd.

Arbeidsgiver kan kreve at arbeidstaker innarbeider fridagene. Etter drøfting med arbeidstaker fastsetter arbeidsgiver når innarbeidingen skal skje. Innarbeidingen regnes ikke som overtid selv om arbeidstiden overstiger alminnelig arbeidstid i henhold til arbeidsmiljøloven.

Student som ønsker å benytte retten til fri fra obligatorisk undervisning, skal varsle lærestedet senest 4 uker på forhånd.

§ 18. Registerføring og avleveringsplikt

Kongen kan gi forskrifter med nødvendige regler om registerføring og plikt til å avlevere samfunnens offentlige bøker.

§ 19. Politiattest

Tros- og livssynssamfunn kan kreve fremleggelse av barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd, av person som lønnet eller ulønnet skal tilsettes, utføre oppgaver eller inneha tillitsverv der vedkommende vil ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige.

§ 20. Gravplass

Kongen kan tillate at tros- eller livssynssamfunn får ha egen gravplass og sette vilkår for dette. Gravplassloven gjelder da tilsvarende så langt den passer.

§21. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Enkeltbestemmelser i loven kan settes i kraft til ulik tid.

Kongen gir nødvendige overgangsbestemmelser.

Det gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Ekteskapsloven

Det innføres sivil vigsel for alle, og loven endres i tråd med dette.

2. Kirkeloven

Loven i sin helhet oppheves og erstattes av bestemmelser i ny lov om tros- og livssynssamfunn.

3. Lov om trdomssamfunn og ymist anna

Loven i sin helhet oppheves og erstattes av bestemmelser i ny lov om tros- og livssynssamfunn.

4. Lov om tilskudd til livssynssamfunn

Loven i sin helhet oppheves og erstattes av bestemmelser i ny lov om tros- og livssynssamfunn.

5. Gravferdsloven

Lovens kortnavn endres, slik at lovens tittel lyder:

Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravplassloven)

Gravplassforvaltningen overføres til kommunene og loven endres i tråd med dette. Dette er både logisk fordi det er kommunen som bekoster tjenestene, og av hensyn til at dette er en tjeneste som angår alle borgere.

Tilsvarende må det være offentlig eierskap av gravplassene. Dette kan enklest skje ved å skjøte tilbake de eiendommene som uten vederlag i 1996 ble skjøtet over til Den norske kirke ved det enkelte sokn. Det burde være en enkelt sak, i og med at rettstilstanden er den samme i dag som den gang, ved at soknene var/er selvstendige rettssubjekter.

Kremasjonsavgiften avskaffes for å få likebehandling mellom kistelegging og urnegravlegging. All gravlegging bør være gratis, og det blir feil å vektlegge inntjeningen til Den norske kirke framfor dette prinsippet. Dette er snarere et argument for at kommunen, som bekoster tjenesten for øvrig, overtar ansvaret.

Subsidiært: Støtte til forslagene om å overføre ansvaret som klageinstans til Fylkesmannen og la Fylkesmannen avgjøre om kommunal overtakelse av forvaltningen. Stillinger lagt til gravferdsforvaltningen i Tunsberg bispedømme, må tilsvarende overføres Fylkesmannen ved samme embete.

*Jmf departementets anvisning for fastsettelse av støtte pr medlem år 0, med de endringer som følger av ovenstående forslag. I tillegg må alle bidrag stat og kommune yter Dnk kartlegges og tas inn i beregningen. Ut fra dette kan man vurdere hva som er et rimelig og realistisk nivå på støtte pr medlem. (Utenlandsboende medlemmer av Dnk må tas ut ved beregningen i år 0. Bosatt vil i realiteten si folkeregisterført, og ikke fange opp alle midlertidige utenlandsopphold som studenter etc.).

**Hvis det utvikles en særlig ordning for støtte til antikvariske bygg etc, må den gjøres nøytral i forhold til hvem som eier bygget for ikke å diskriminere. Human-Etisk Forbund viser til forslaget om å bygge ut deler av OVFs formuesbeholdning til et fond med dette formål.

Avsluttende bemerkning

Konklusjon: Framtidig finansiering av tros- og livssynssamfunnene må bygge på prinsipiell og reell likebehandling, ikke på å uthule likebehandlingsprinsippet. Finansieringsordningen må muliggjøre transparens og innsyn i hva det offentlige samlet sett bidrar med pr medlem. Bare slik kan man sikre likebehandling i tråd med Grunnlovens intensjon.

Med vennlig hilsen
for Human-Etisk Forbund

Tom Hedalen
styreleder

Kristin Mile
generalsekretær